

رابطه هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه

فائزه جواری‌ارهمیان^۱ و جواد سلیمانپور^۲

^۱اكارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی تنكاین، ایران

^۲استاديار علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی، تنكاین، ایران

ایمیل drso98@gmail.com (نویسنده مسئول)

چکیده

هدف پژوهش حاضر تبیین رابطه هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه می‌باشد. که روش تحقیق به شیوه توصیفی از نوع همبستگی انجام شد. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه غرب استان مازندران به تعداد ۳۴۴۷ نفر، که با استفاده از جدول کرجسی- مورگان، ۲۴۶ نفر با روش تصادفی از نوع خوشه‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از دو پرسشنامه باعنوان «هوش فرهنگی (ایرلی و آنگ، ۲۰۰۳) و پرسشنامه انگیزش تحصیلی (هارتر، ۱۹۸۰)» استفاده شد. جهت تعیین روایی ابزار، از روش روایی محتوا بهره گرفته شده است. نتایج حاصل از تحلیل پایایی ابزار، ضرایب آلفای کرونباخ به دست آمده برای متغیر هوش فرهنگی و مؤلفه‌های آن و انگیزش تحصیلی به ترتیب بالاتر از ۹۱٪ و ۸۷٪ گزارش شد، که بیانگر پایا بودن ابزار می‌باشد. آزمون فرضیه‌های پژوهش، در فرضیه‌های اصلی از آزمون‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و در فرضیه‌های فرعی به کمک رگرسیون گام به گام، انجام شد. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که؛ بین هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌داری ($R = 0/536$) وجود دارد. اما در بین مؤلفه‌های هوش فرهنگی، متغیر بعد انگیزشی هوش فرهنگی با $R = 0/503$ ، $R2 = 0/253$. بیشترین قدرت پیش‌بینی انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه را داشته است.

کلیدواژه‌ها: هوش فرهنگی، انگیزش تحصیلی، دوره متوسطه

مقدمه

یکی از عوامل مؤثر بر انگیزه در دانش‌آموزان قدرت سازگاری او با محیطی است که به زندگی و تحصیل مشغول است، که به آن هوش گفته می‌شود. یکی از انواع مهم هوش، هوش فرهنگی است. هوش فرهنگی^۱ یک مفهوم چهار عاملی است، که شامل دو جنبه ذهنی (جنبه‌ی شناختی و فراشناختی)، انگیزشی و رفتاری^۲ است. دانش فرهنگی، دانش کلی و ساختارهای شناختی و فراشناختی معرف جنبه‌های ذهنی است. انگیزش و هدایت درونی برای سوق دادن انرژی فرد در جهت یادگیری تعاملات موقعیت‌های بین فرهنگی معرف بعد انگیزشی هوش فرهنگی است و قابلیت فرد برای نشان دادن فعالیت‌های کلامی و غیرکلامی مناسب در کنش متقابل با مردم متفاوت، معرف بعد رفتاری هوش فرهنگی است (ارلی و آنگ، ۲۰۰۹، ونداین و کج^۳، ۲۰۱۲).

هدف اصلی این پژوهش، مطالعه تبیین رابطه بین هوش معنوی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان در دوره متوسطه است انگیزش پیشرفت، نیرویی درونی است که یادگیرنده را به ارزیابی همه جانبه عملکرد خود با توجه به عالی‌ترین معیارها، تلاش برای موفقیت در عملکرد و برخورداری از لذتی که با موفقیت در عملکرد همراه است سوق می‌دهد و با اثر گذاشتن بر انواع مختلف فعالیت‌های تحصیلی به تمایل فرد برای رسیدن به هدف‌های تحصیلی اشاره دارد. انگیزش تحصیلی با هدف‌های ویژه، نگرش‌ها و باورهای خاص، روش‌های نایل شدن به آنها و تلاش و کوشش فرد در ارتباط است. تحقیقات مختلف بر متمایز بودن جهت‌گیری انگیزشی دانش‌آموزان در موقعیت‌های مختلف تأکید دارند.

انگیزش تحصیلی به‌صورت کلی به انگیزه‌ها، نیاها و عواملی گفته می‌شود که باعث حضور یک فرد در محیط‌های آموزشی و تحصیل علم می‌گردد. بر مبنای نظریه خودمختاری دسی و رایان^۴ (۲۰۰۶: ۲۲۷).

مطالعات انجام گرفته بر رابطه مثبت بین انگیزش درونی و پیشرفت تحصیلی (اریپاتمانیل^۵، ۲۰۱۱: ۴۲۷) و همچنین ارضای نیازهای بنیادین دانش‌آموزان و پیشرفت تحصیلی (مارشیک^۶، ۲۰۱۰) تأکید دارند؛ در واقع، پژوهشگران بر اثرات مثبت ارضای نیازهای بنیادین روانشناختی بر انگیزش درونی تأکید دارند (بونگ^۷، ۲۰۰۳: ۱). یافته‌های پژوهشی حاکی از آن است که انگیزه درونی در حیطه تحصیل دارای اثرات مثبت بر عملکرد تحصیلی، سازش‌یافتگی و بهزیستی دانش‌آموزان بوده، و تحت عنوان نوع مطلوب انگیزه در دانش‌آموزان معرفی می‌شود و در مقایسه با انگیزش بیرونی، با یادگیری عمیق، عملکرد بهتر و بهزیستی در ارتباط است (وانستینکیست^۸، ۲۰۱۵: ۴۶۸).

ایرلی و آنگ^۹ (۲۰۰۹) و ایرلی^{۱۰} (۲۰۱۲) هوش فرهنگی^{۱۱} را توانایی رفتار مناسب در شرایط فرهنگی متفاوت می‌دانند. توماس^{۱۲} (۲۰۱۱) آن را ایجاد رفتار سازگارانه در محیط فرهنگی جدید می‌داند.

هوش فرهنگی در ابعاد فراشناختی^{۱۳} به این معناست که فرد چگونه تجربیات میان فرهنگی را درک می‌کند که بیانگر فرایندهایی است که افراد برای کسب و درک دانش فرهنگی به کار می‌برند (حمیدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۷).

-
- 1 - Culture Intelligence
 - 2 - Aspects of cognitive and metacognitive
 - 3 - Motivation and behavior
 - 4 - Early and ang
 - 5 - Songs, Vndayn and KH
 - 6 - Deci EL, Ryan
 - 7 - Areepattamanni
 - 8 - Marshik
 - 9 - Bong
 - 1 - Vansteenkiste 0
 - 1 - Irle and Angry 1
 - 1 - Cultural Intelligence 2
 - 1 - Thomas 3
 - 1 - Metacognitive cultural intelligence

بعد شناختی یا دانشی^۱ جزء منطقی یا عینی است. آن براساس دلیل و ظرفیت توسعه چارچوبهای ذهنی است که ما را قادر می‌سازد تا با درک برخوردها درباره اینکه چه چیزی ادامه یابد تفکر کنیم و چگونه براساس چارچوبهای کاری و زبانی تفکر، قضاوت کنیم (حمیدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۷).

بعد انگیزشی^۲ مربوط به جزء احساس یا عواطف آن موقعیت و یا محرک برای ارائه راه حلها است. این بعد در برخورد میان فرهنگی «کاغذ لمسی»^۳ نامیده می‌شود، چیزی که سوخت آتش را تغییر می‌دهد و می‌تواند شامل هم بعد خلاقانه و هم مخاطره‌آمیز باشد، نیروهای سوق‌دهنده مثبت و یا عوامل لغزش یا سقوط که می‌تواند تماس یا روابط را خراب یا از بین ببرد (حمیدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۷).

بعد رفتاری^۴ درباره آن است که در طول یک برخورد چه چیزهایی رخ می‌دهد؟ ما براساس قضاوت‌هایمان درباره موقعیت‌هایی که از آن داده‌هایی عاطفی و منطقی را جمع‌آوری کرده‌ایم، قضاوت می‌کنیم. این بعد پویا است و ارتباط را در طول برخوردهای فرهنگی، یا اینکه در یک فرهنگ مشترک بطور واقعی چه چیزی رخ می‌دهد، نشان می‌دهد (حمیدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۷).

سازه انگیزش تحصیلی^۵ به رفتارهایی که برای یادگیری و پیشرفت در تحصیل مربوط است، اطلاق می‌شود. به‌طور کلی انگیزش پیشرفت تحصیلی به‌عنوان یکی از انگیزه‌های پیشرفت، نیرویی درونی است که یادگیرنده را به ارزیابی همه جانبه عملکرد خود با توجه به عالی‌ترین معیارها، تلاش برای موفقیت در عملکرد و برخورداری از لذتی که با موفقیت در عملکرد همراه است، سوق می‌دهد (ظهیری و رجبی، ۱۳۸۸).

مفهوم هوش فرهنگی برای نخستین بار توسط ایرلی و انگ از محققان مدرسه کسب و کار لندن مطرح شد. این دو، هوش فرهنگی را قابلیت یادگیری الگوهای جدید در تعاملات فرهنگی و ارائه پاسخ‌های رفتاری صحیح به این الگوها تعریف کرده‌اند (انگ، ۲۰۰۹، ص ۱۳۸). آن‌ها معتقد بودند در مواجهه با موقعیت‌های فرهنگی جدید، به زحمت می‌توان علائم و نشانه‌های آشنایی یافت که بتوان از آن‌ها در برقراری ارتباط سود جست. در این موارد، فرد باید با توجه به اطلاعات موجود یک چارچوب شناختی مشترک تدوین کند، حتی اگر این چارچوب درک کافی از رفتارها و هنجارهای محلی نداشته باشد. تدوین چنین چارچوبی تنها از عهده کسانی برمی‌آید که از هوش فرهنگی بالایی برخوردار باشند.

از نظر (پترسون، ۲۰۱۰^۶). در واقع هوش فرهنگی با تمرکز بر قابلیت‌های خاصی که برای روابط شخصی با کیفیت و اثربخشی در شرایط فرهنگی مختلف لازم است، بر جنبه‌ای دیگر از هوش شناختی تمرکز دارد. هوش فرهنگی همچنین بینش‌های فردی را در بر می‌گیرد که برای انطباق با موقعیت‌ها و تعاملات میان فرهنگی مفید است.

در جای دیگر ارلی (۲۰۰۹)، چهار بعد هوش فرهنگی را شامل هوش فراشناختی (راهبردهایی برای دستیابی و توسعه‌ی راهبرهای سازگاری) هوش شناختی (دانش مربوط به فرهنگ‌های متفاوت) انگیزشی (تمایل و خوداتکایی) و رفتاری (مجموعه‌ای از رفتارهای مناسب فرهنگی) می‌داند. همچنین انگ در سال ۲۰۰۹ براساس مؤلفه‌های فوق، ابزاری سنجشی هوش فرهنگی را طراحی کرد که ۲۰ پرسش و چهار مؤلفه دارد و هر مؤلفه شامل پنج گویه است.

احمدی و ماهر (۱۳۹۹)، مجموعه‌ای از تعاریف طرح شده بویژه توسط دانشمندان مختلف از نیمه اول قرن بیستم را گردآوری کرده‌اند که برخی از آنها پیوند بیشتری با مفهوم هوش فرهنگی و یا یکی از ابعاد آن داشته و ارتباط برخی نیز کمتر است. این تعاریف به شرح زیر هستند (قاسمی و همکاران، ۱۳۸۹: ۳۵).

(۱) هوش عبارت است از ظرفیت توانایی و یادگیری؛

-
- 1 - Cognitive dimension
 - 8- Motivational
 - 3 - Metacognition
 - 4- Behavioral dimension
 - 5 -Educational motivation
 - 6 - Ang
 - 7 - Peterson

۲) هوش عبارت است از دانش‌پذیری و ظرفیت کسب آن؛

۳) هوش عبارت است از سازگاری فرد با محیط؛

۴) هوش توانایی تفکر بر حسب ایده‌های انتزاعی است؛

۵) هوش توانایی درک اشخاص و ایجاد رابطه با آنها (هوش اجتماعی)، توانایی درک اشیا و کارکردن با آنها (هوش عملی) و توانایی درک نشانه‌های کلامی - ریاضی و کار با آنهاست؛

۶) هوش عبارت است از توانایی فرد برای اینکه به‌طور هدفمند عمل کند، به‌طور منطقی بیندیشد و به‌طور مؤثر با محیط مبادله نماید.

افرادی که توانایی‌های کلامی و غیرکلامی بالایی دارند بهتر قادرند در موقعیت‌هایی که ویژگی عمده آن تنوع می‌باشد به فعالیت بپردازند. آنچه بیان گردید نمونه‌ای بود از رابطه بین انواع سازگاری با توانایی‌هایی مرتبط با هوش فرهنگی، قادتاً سه نوع اصلی سازگاری یعنی سازگاری عمومی، سازگاری تعاملی و سازگاری کاری با CQ ارتباط تنگاتنگی دارد. به‌طور خلاصه وجود CQ انگیزشی و CQ رفتاری بالا با سازگاری، ارتباط مثبتی دارد، بنابراین به‌نظر می‌رسد که مطالعات در زمینه فهم هوش فرهنگی می‌بایست تداوم یافته و آن را به‌عنوان عاملی برای سازگاری معرفی نمود (امینی، ۱۳۹۳).

انگیزش، از نظر لغوی اسم مصدر و به‌معنی ترغیب، انگیزیدن و انگیزختن است. ولی از دیدگاه صاحب‌نظران عبارت است از: «حالت‌های درونی ارگانیسم که موجب هدایت رفتار او به سوی هدفی خاص می‌شود». انگیزش، معمولاً بر اثر دخالت یک انگیزه در انسان ایجاد می‌شود. انگیزه، اصطلاحی است که با انگیزش مترادف است و بعضی این دو را یکی می‌دانند. تعریف انگیزه عبارت است از: عامل درونی به وجود آورنده انگیزش. انگیزه نیز در لغت به‌معنی آنچه که کسی را به کاری برانگیزد آمده است. انگیزه و انگیزش غالباً به‌صورت مترادف به کار می‌روند. با این حال، می‌توان انگیزه را دقیق‌تر از انگیزش دانست. به این صورت که انگیزش را عامل کلی مولد رفتار، اما انگیزه را علت اختصاصی یک رفتار خاص به حساب آورد (بیانی، ۱۳۹۶). وقتی نظریه‌پردازان درباره انواع مختلف انگیزش صحبت می‌کنند، در واقع میان رفتار مشاهده شده و دلایل فرضی یا انگیزه‌هایی که زیربنای رفتار هستند، پیوندهایی را برقرار می‌سازند، اما برخی از مهم‌ترین انواع انگیزش به‌نظر روان‌شناسان به قرار زیر است:

الف. فیزیولوژیکی - روان‌شناختی: در اساسی‌ترین یا پایه‌ای‌ترین سطح، ما می‌توانیم درباره نیازهای جسمی یا فیزیولوژیکی صحبت کنیم. نیازهای فیزیولوژیکی شامل غذا، آب، پوشاک و نیازهای جنسی است و نیازهای روان‌شناختی با فعالیت‌های ذهنی و اجتماعی ارتباط دارند که برای برآورده شدن هر یک از نیازهای مطرح شده، یک انگیزش مفروض وجود دارد.

ب. صلاحیت^۱: وایت، مشاهده کرد که کودکان در حال رشد، محیط خود را فعالانه کشف می‌کنند. وایت، احساس می‌کرد که این رفتار اکتشافی ذاتی، نتیجه نیاز فرد به تأثیرگذاری بر محیطش است. این نیاز، به آنچه وایت^۲ آن را انگیزش کارآیی^۳ انگیزش صلاحیت یا انگیزش تسلط نامیده، ارتباط دارد.

پ. پیوندجویی یا تعلق^۴: یکی دیگر از انگیزش‌های روان‌شناختی مهم، تمایل فرد به ایجاد وابستگی‌ها یا نیاز به پیوندجویی یا تعامل با دیگران است (بنتهام^۵، ۱۳۸۴، ترجمه بیابانگرد و نعمتی: ۱۴۰).

1 - Motive
2 - Compete
3 - White
4 - Effectance
5 - Linking or belonging
6 - Bentham

لوین (۲۰۱۷)، انگیزش پیشرفت را عالی‌ترین شاهراه یادگیری دانسته است. بدین معنی که هرچه انگیزه فرد برای دانستن، آموختن و تحصیل بیشتر باشد، فعالیت و رنج و زحمت بیشتری برای رسیدن به هدف نهایی متحمل خواهد شد. وقتی فرد از انگیزه پیشرفت بالایی برخوردار باشد، به تکالیف درسی به خوبی توجه می‌کند.

از نظر عابدی و همکاران (۱۳۸۴) انگیزش پیشرفت تحصیلی تمایل فراگیر است به آن که کاری را در قلمرو خاصی به خوبی انجام دهد و عملکردش را به‌طور خود جوش ارزیابی کند. از این رو غالب رفتارهایی که انگیزش تحصیلی را نشان می‌دهند عبارتند از: پافشاری برانجام تکالیف دشوار، سخت کوشی یا کوشش در جهت یادگیری در حد تسلط و انجام تکالیفی که به تلاش نیاز دارد.

باقرپور و همکاران (۱۳۹۴)، در پژوهشی به بررسی رابطه هوش فرهنگی و آگاهی فراشناختی و باورهای هوشی با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرگز پرداختند. روش تحقیق از نوع توصیفی و به شیوه بستگی انجام شده است.

نتایج نشان داد که بین بعد فراشناختی و دانشی هوش فرهنگی با عملکرد تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد.

امینی و همکاران (۱۳۹۳)، در پژوهشی گزارش کردند که ارتباط بالایی بین ابعاد مختلف هوش فرهنگی و دستیابی به موفقیت و انگیزه پیشرفت وجود دارد.

حقیقتیان و همکاران (۱۳۹۳)، هوش فرهنگی به توانایی عملکرد مؤثر در روابط میان فرهنگی، به‌خصوص در فضاهای شغلی اشاره می‌کند. اهمیت فاکتور هوش فرهنگی در سازمان به‌زیستی در تنوع مراجعان این سازمان در شهر مهاجرپذیر اصفهان است؛ مراجعانی که نه تنها شرایط، نیازها و توانایی آنها از سایر افراد تا اندازه‌ای متفاوت است، بلکه بخشی از آنها متعلق به فرهنگ‌های قومی و مذهبی متفاوتی نیز هستند.

غفاری و خانی (۱۳۹۲)، در پژوهش خود به این نتیجه دست یافت که آموزش راهبردهای شناختی و فراشناختی اثر مثبت داشته، منجر به کاهش اضطراب و بهبود عملکرد آموزشی دانش‌آموزان می‌شود.

در مطالعه‌ای یوسفی و فرخی (۱۳۹۲)، دریافتند امروزه ایجاد انگیزش در دانش‌آموز به‌عنوان عامل ایجاد حرکت و جهت دهنده به فعالیت‌های آنان بیش از پیش مورد توجه مسئولان قرار گرفته است. با وجود اهمیت این موضوع، تضادهایی در نتایج تحقیقات انگیزش تحصیلی مشاهده می‌شود.

ابزاغلو و همکاران (۲۰۱۶)، در مطالعه‌ای دریافتند که، انگیزه معلم یکی از عواملی است که بر تحقق اهداف آموزش، انگیزه و موفقیت تحصیلی دانش‌آموز تأثیر می‌گذارد. بنابراین مطالعه‌ای با هدف پاسخ به پرسش «رابطه بین دستاورد علمی (علوم و ریاضیات) دانش‌آموزان و روحیه/ انگیزه معلمان در سنگاپور، ژاپن، فنلاند و ترکیه انجام دادند.» نتایج نشان داد که عامل معلم در کشورهای دارای تعادل متفاوت درآمد، مؤثر بوده است.

هریس (۲۰۱۲)، در بررسی خود درخصوص تأثیر هوش فرهنگی بر رفتار کارکنان دریافت که، عملکرد هر فرد تابع توانایی‌ها و مهارت‌های رفتاری و ذهنی، نگرش، شخصیت، میزان یادگیری، انگیزه، قدرت رهبری، علاقه شغلی است.

هدف اصلی پژوهش

تعیین رابطه بین هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه غرب استان مازندران.

اهداف ویژه

- تعیین رابطه بین فراشناختی هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان.
- تعیین رابطه بین بعد دانشی هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان.
- تعیین رابطه بین بعد انگیزشی هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان.
- تعیین رابطه بین بعد رفتاری هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان.

روش‌شناسی پژوهش

در این مطالعه روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی است که جامعه آماری آن را دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه در غرب استان مازندران به تعداد ۳۴۴۷ نفر تشکیل داده‌اند لذا براساس روش نمونه‌گیری تصادفی از نوع خوشه‌ای براساس جدول استاندارد کرجسی-مورگان ۲۴۶ نفر بوده‌اند. ابزار گردآوری اطلاعات دو پرسشنامه استاندارد می‌باشد.

الف) پرسشنامه هوش فرهنگی (وانگ، ۲۰۰۷) شامل چهار بعد راهبردی، دانش، انگیزشی، رفتاری با طیف لیکرت و مقیاس اندازه‌گیری فاصله‌ای می‌باشد.

ب) پرسشنامه انگیزش تحصیلی (هارتر، ۱۹۸۱) با ۳۳ گویه و طیف لیکرت و مقیاس اندازه‌گیری فاصله‌ای تشکیل شده است. روای-صوای و محتوای- هر دو ابزار مورد تأیید استاد راهنما واقع شد و پایایی ابزارها به روش ضریب آلفای کرانباخ در پرسشنامه هوش فرهنگی ۰.۹۳ بوده و در پرسشنامه انگیزش تحصیلی ۰.۹۲ حاصل گردید. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها آمار توصیفی و آمار استنباطی در فرضیه اصلی ضریب همبستگی پیرسون و در فرضیه‌های فرعی دگرسیون گام به گام با نرم‌افزار SPSS22 استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

به‌منظور توصیف داده‌های حاصله، از شاخص‌های فراوانی، درصد، درصد فراوانی تجمعی، گرایش مرکزی و پراکندگی مربوط به متغیرهای پژوهش، در قالب جداول ذیل، استفاده شده است.

جدول ۱ جدول آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	تعداد	حد پایین	حد بالا	میانگین	انحراف استاندارد
انگیزش تحصیلی	۲۴۶	۷۱	۱۵۴	۱۱۷/۴۷	۱۳/۴۶۱
هوش فرهنگی	۲۴۶	۹۲	۱۳۵	۱۱۷/۵۰	۹/۱۶۱
بعد فراشناخت	۲۴۶	۱۶	۲۹	۲۴/۲۴	۲/۵۲۲
بعد دانشی	۲۴۶	۲۶	۴۲	۳۵/۸۵	۳/۶۳۱
بعد انگیزشی	۲۴۶	۱۷	۳۵	۲۷/۳۳	۴/۸۳۶
بعد رفتاری	۲۴۶	۱۷	۳۵	۲۶/۸۴	۴/۶۹۴

یافته‌های جدول ۱ نشان می‌دهد که در کل آزمودنی‌ها، تفاوت محسوسی در میانگین متغیرهای انگیزش تحصیلی و هوش فرهنگی وجود ندارد. اما در بین مؤلفه‌های هوش فرهنگی، بعد دانشی هوش فرهنگی از میانگین (۳۵/۸۵) بالاتری نسبت به سه مؤلفه دیگر هوش فرهنگی برخوردار است.

ابتدا برای آزمون فرضیه‌های پژوهش نتایج ضریب همبستگی را مورد توجه قرار داده و هر یک از آن‌ها را بررسی می‌نمائیم.

جدول ۲ جدول ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	انگیزش تحصیلی
هوش فرهنگی	۰/۵۳۶**
بعد فراشناختی هوش فرهنگی	۰/۳۶۲**
بعد دانشی هوش فرهنگی	۰/۴۷۱**
بعد انگیزشی هوش فرهنگی	۰/۵۰۳**
بعد رفتاری هوش فرهنگی	۰/۴۲۸**
**P<۰/۰۱	**P<۰/۰۵

در فرضیه اصلی جهت تعیین بهترین پیش‌بینی کننده انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان از بین متغیرهای پیش‌بینی کننده (هوش فرهنگی) از مدل رگرسیون با روش همزمان همبستگی استفاده شده است. که نتایج بدست آمده که در جدول ۳ ارائه شده است.

فرضیه اصلی: بین هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه غرب استان مازندران رابطه وجود دارد.

جدول ۳ شاخص همبستگی پیرسون میان هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان

هوش فرهنگی / انگیزش تحصیلی	آزمون آماری
۰/۵۳۶	ضریب همبستگی پیرسون (R)
۰/۰۰۰	سطح معنی‌داری
۲۴۶	تعداد پاسخ‌گویان

آزمون این رابطه از طریق آماره‌ی همبستگی پیرسون (۰/۵۳۶) و سطح معناداری (۰/۰۰۰)، بر تأیید فرضیه دلالت دارد. براساس نتایج به‌دست آمده می‌توان گفت با احتمال ۹۹ درصد بین متغیر «هوش فرهنگی» و «انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه» رابطه‌ی همبستگی معناداری وجود دارد. مقدار ضریب، بیانگر همبستگی مثبت بین این دو متغیر است. بنابراین می‌توان گفت با افزایش میزان هوش فرهنگی در دانش‌آموزان پسر، انگیزش تحصیلی در آن‌ها نیز افزایش می‌یابد. مقدار ضریب پیرسون (۰/۵۳۶)، بر نسبتاً خوب بودن شدت رابطه‌ی همبستگی دلالت دارد، بنابراین فرضیه‌ی اصلی تأیید می‌شود.

فرضیه فرعی اول: بین بعد فراشناختی هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.

جدول ۴ تحلیل رگرسیون گام به گام رابطه بعد فراشناختی هوش فرهنگی با انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	R	R2	F	B	B	T	P
انگیزش تحصیلی	بعد فراشناختی	۰/۳۶۲	۰/۱۳۱	۳۶/۷۱۴	۱/۹۳۰	۱/۳۶۲	۶/۰۵۹	۰/۰۰۰

براساس نتایج جدول ۴-۱۰، F مشاهده شده در متغیرهای بعد فراشناختی هوش فرهنگی، معنادار است و مقدار ۱۳/۱ درصدی قدرت پیش‌بینی، در متغیر انگیزش تحصیلی مشاهده شده که به وسیله متغیر بعد فراشناختی تبیین می‌شود. بنابراین چنین استنباط می‌گردد که بعد فراشناختی هوش فرهنگی سهم معنی‌داری بصورت مثبت و مستقیم در پیش‌بینی انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه در غرب استان مازندران را دارا می‌باشد.

فرضیه فرعی دوم: بین بعد دانشی هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.

جدول ۵ تحلیل رگرسیون گام به گام رابطه بعد دانشی هوش فرهنگی با انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	R	R2	F	B	B	T	P
انگیزش تحصیلی	بعد دانشی	۰/۴۷۱	۰/۲۲۲	۶۹/۶۸۰	۱/۷۴۷	۰/۴۷۱	۸/۳۴۷	۰/۰۰۰

براساس نتایج جدول ۴-۱۱، F مشاهده شده در متغیرهای بعد دانشی هوش فرهنگی، معنادار است و مقدار ۲۲/۲ درصدی قدرت پیش‌بینی، در متغیر انگیزش تحصیلی مشاهده شد که به وسیله متغیر بعد دانشی تبیین می‌شود. بنابراین چنین استنباط می‌گردد که بعد دانشی هوش فرهنگی سهم معنی‌داری بصورت مثبت و مستقیم در پیش‌بینی انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه دارا می‌باشد.

فرضیه فرعی سوم: بین بعد انگیزشی هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.

جدول ۶ تحلیل رگرسیون گام به گام رابطه بعد انگیزشی هوش فرهنگی با انگیزش تحصیلی دانش آموزان

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	R	R ²	F	B	B	T	P
انگیزش تحصیلی	بعد انگیزشی	۰/۵۰۳	۰/۲۵۳	۸۲/۷۲۶	۱/۴۰۰	۰/۵۰۳	۹/۰۹۵	۰/۰۰۰

براساس نتایج جدول ۴-۱۲، F مشاهده شده در متغیرهای بعد انگیزشی، معنادار است و مقدار ۲۵/۳ درصدی قدرت پیش‌بینی در متغیر انگیزش تحصیلی مشاهده شد که به وسیله متغیر بعد انگیزشی، سهم معنی‌داری بصورت مثبت و مستقیم در پیش‌بینی انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه دارا می‌باشد.

فرضیه فرعی چهارم: بین بعد رفتاری هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.

جدول ۷ تحلیل رگرسیون گام به گام رابطه بعد رفتاری هوش فرهنگی با انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	R	R ²	F	B	B	T	P
انگیزش تحصیلی	بعد رفتاری	۰/۴۲۸	۰/۱۸۳	۵۴/۷۴۹	۱/۲۲۸	۰/۴۲۸	۷/۳۹۹	۰/۰۰۰

براساس نتایج جدول ۴-۱۳، F مشاهده شده در متغیرهای بعد رفتاری هوش فرهنگی، معنادار است و مقدار ۱۸/۳ درصدی قدرت پیش‌بینی، در متغیر انگیزش تحصیلی مشاهده شد که به وسیله متغیر بعد رفتاری، تبیین می‌شود. بنابراین چنین استنباط می‌گردد که بعد رفتاری هوش فرهنگی سهم معنی‌داری بصورت مثبت و مستقیم در پیش‌بینی انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه دارا می‌باشد.

در جمع‌بندی کلی نتایج حاصل از بررسی میزان پیش‌بینی متغیرها، بصورت گام به گام در مراحل مختلف بین متغیرهای هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان، در جدول ۴-۱۴ ارائه شده است.

جدول ۸ متغیرهایی که در معادله رگرسیون چند متغیره پیش‌بینی انگیزش تحصیلی روش گام به گام وارد

شده‌اند.

جدول ۸ متغیرهایی که در معادله رگرسیون چند متغیره پیش‌بینی انگیزش تحصیلی روش گام به گام

مرحله	متغیر وارد شده	R	R ²	مقدار افزوده شده به R ²	خطای استاندارد	B	Beta	مقدار T	Sig
اول	فراشناخت	۰/۳۶۲	۰/۱۳۱	---	۰/۳۱۹	۱/۹۳۰	۰/۳۶۲	۶/۰۵۹	۰/۰۰۰
دوم	دانش	۰/۵۰۴	۰/۲۵۴	۰/۱۲۳	۰/۲۲۷	۱/۴۳۷	۰/۳۸۸	۶/۳۳۸	۰/۰۰۰
سوم	انگیزش	۰/۶۴۰	۰/۴۱۰	۰/۱۵۶	۰/۱۴۲	۱/۱۳۱	۰/۴۰۶	۷/۹۸۹	۰/۰۰۰
چهارم	رفتار	۰/۶۴۰	۰/۴۱۰	۰/۰۰۰	۰/۳۱۱	۰/۰۱۷	۰/۰۰۶	۰/۰۵۴	۰/۹۵۷

بررسی نتایج رابطه بین متغیر هوش فرهنگی و متغیر انگیزش تحصیلی بیانگر آن است که معادله چهار مرحله دارد که در اولین مرحله بعد ف را شناخت هوش فرهنگی، در مرحله دوم بعد دانشی در مرحله سوم بعد انگیزشی و در مرحله آخر بعد رفتاری وارد معادله شده است.

در جدول مشاهده می‌شود که در مرحله چهارم R یا میزان همبستگی بین مقادیر قابل پیش‌بینی از طریق معادله و مقادیر واقعی وابسته ۰/۶۴۰ بدست آمده است که همبستگی خوبی را نشان می‌دهد. R² در مرحله اول ۰/۱۳۱ شده در مرحله دوم ۰/۱۲۳ به آن اضافه شده در مرحله سوم ۰/۱۵۶ به آن اضافه شده و در مرحله چهارم ۰/۰۰۰، به آن اضافه شده که مساوی با ۰/۴۱۰ شده است، که معنی آن، این است که در مجموع معادله می‌تواند ۰/۴۱۰ از واریانس متغیر وابسته را بوسیله این چهارم متغیر پیش‌بینی کند، که در این میان بیشترین سهم مربوط به مرحله سوم (بعد انگیزشی هوش فرهنگی) است. به عبارتی با ورود متغیرها بصورت گام به گام و با پیشرفت هوش فرهنگی در گام‌های مختلف که در مقدار افزوده شده به R² در مراحل چهارگانه مشخص شده، میزان انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه نیز افزایش می‌یابد.

نتیجه‌گیری

فرضیه اصلی: بین هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه غرب استان مازندران رابطه وجود دارد.

نتایج حاصل از بررسی در فرضیه اصلی پژوهش نشان می‌دهد که مقدار ضریب همبستگی بین دو متغیر هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی، ضریب همبستگی پیرسون $0/536$ بدست آمده است و از آنجائیکه مقدار $SIG = 0/000$ بدست آمده است و کوچکتر از $0/05$ می‌باشد، لذا این ضریب همبستگی بدست آمده معنادار است یعنی بین هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه غرب استان مازندران ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.

در تبیین فرضیه اصلی پژوهش می‌توان به نقش مهم هوش و خصوصاً هوش فرهنگی در انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان اشاره کرد. زیرا هوش در دنیای واقعی شامل هوشی است که بر ابعاد محتوایی خاص مانند هوش اجتماعی، هوش هیجانی و هوش عملی و کاربردی تمرکز دارد. هوش عاطفی فرض می‌کند افراد با فرهنگ خود آشنا هستند، بنابراین برای تعامل با دیگران از روش‌های فرهنگی خود استفاده می‌کنند. هوش فرهنگی جایی خودش را نشان می‌دهد که هوش عاطفی ناتوان است. هوش فرهنگی واقعیت‌های عملی را تصدیق می‌کند و بر زمینه‌های بین فرهنگی تمرکز می‌نماید. در واقع هوش فرهنگی درک ظاهر و باطن افراد از نظر فکری و عملی است. همچنین هوش فرهنگی چارچوب و زبانی را در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد که تفاوت‌ها را درک کرده و روی آن‌ها سرمایه‌گذاری کنند نه اینکه آنها را تحمل کرده یا نادیده بگیرند. در واقع هوش فرهنگی ظرفیتی است که به دانش‌آموزان اجازه می‌دهد تا در برابر طیف گسترده فرهنگ‌ها درک و فهم درستی داشته باشند و به‌طور مناسب عمل کنند و نسبت به کسب علم و دانش و سایر اهداف زندگی، انگیزه و تمایل بیشتری از خود نشان دهند، این همان نچیزی است، که نتایج حاصل از این بررسی به خوبی آن را تأیید نموده.

نتایج فرضیه فرعی اول حاکی از وجود رابطه معنی و از بین بعد فراشناختی و انگیزشی تحصیلی دارد.

در تبیین فرضیه فرعی اول پژوهش که به تبیین رابطه بین بعد فراشناختی هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پرداخته، می‌توان به اهمیت بعد فراشناختی در این رابطه پی برد. زیرا فراشناخت یا استراتژی هوش فرهنگی، شامل تدوین استراتژی پیش از برخورد میان فرهنگی، بررسی مفروضات در حین برخورد و تعدیل و تغییر نقشه‌های ذهنی در صورت متفاوت بودن تجارب واقعی از انتظارات پیشین است.

نتایج داده‌ها در فرضیه فرعی، حاکی از رابطه معنادار بین بعددانشی و انگیزشی است.

در تبیین فرضیه فرعی دوم می‌توان دریافت که، رابطه مناسبی بین این دو متغیر مشاهده شده است و نشان از اهمیت بعد دانشی هوش فرهنگی در ایجاد انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشد. دانش هوش فرهنگی: آگاهی و اطلاع در مورد هنجارها، فعالیت‌ها و قراردادهای فرهنگ‌های مختلف حاصل از تجارب فردی و آموزشی، را منعکس می‌کند. این بعد، شامل آگاهی ظاهری در مورد سیستم‌های اجتماعی، قانونی و اقتصادی در فرهنگ‌های مختلف و خرده فرهنگ‌هاست.

نتایج حاصله از بررسی فرضیه فرعی سوم، رابطه معنادار بعد انگیزشی و انگیزش تحصیلی را نشان می‌دهد.

در تبیین فرضیه فرعی سوم می‌توان گفت که؛ بعد انگیزشی هوش فرهنگی بیشترین قدرت پیش‌بینی را نسبت به سایر مؤلفه‌های هوش فرهنگی در رابطه با انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان به خود اختصاص داده است، که نشان از اهمیت بسیار بالای این متغیر می‌باشد. زیرا انگیزش هوش فرهنگی؛ توانایی و تمایل به یادگیری و فعالیت در موقعیت‌های فرهنگی مختلف را منعکس می‌کند عنصر روانی و انگیزشی به افراد کمک می‌کند در مقابل موانع پایدار باشند تا بتوانند خود را با فرهنگ دیگران سازگار سازند.

نتایج بررسی فرضیه فرعی چهارم وجود رابطه معنادار بعد رفتاری و انگیزشی تحصیلی می‌باشد.

در تبیین فرضیه فرعی چهارم می‌توان گفت که؛ بعد رفتاری هوش فرهنگی رابطه مناسبی انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان از خود نشان داده است، زیرا رفتار هوش فرهنگی، توانایی انجام رفتار کلامی و غیرکلامی مناسب در هنگام برقراری ارتباط با افرادی از فرهنگ‌های دیگر را منعکس می‌کند. توانایی‌های ذهنی برای درک فرهنگی و انگیزش باید با توانایی انجام رفتار کلامی و غیرکلامی

مناسب (کلمات، تن صدا، حالت‌های صورت و حرکات بدن) براساس ارزش‌های فرهنگی در موقعیت‌های خاص تکمیل شوند. این رفتار، شامل گستره وسیعی از رفتارهای قابل انعطاف می‌باشد که به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا از این طریق تمایلات خود را مدیریت کرده و نسبت به ایجاد انگیزه در خود در زمینه کسب دانش تمایل بیشتری نشان دهند.

پیشنهاد‌های کاربردی

باتوجه به اینکه موضوع پژوهش دو متغیر اصلی را مورد بررسی قرار داده، بنابراین براساس دوم متغیر (هوش فرهنگی و انگیزش تحصیلی)، موارد زیر را بعنوان پیشنهاد در این راستا ارائه می‌شود:

الف) هوش فرهنگی

- ۱) از آنجا که هوش فرهنگی عاملی تأثیرگذار در انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان محسوب می‌شود بنابراین ابتدا آموزش‌های لازم در این حوزه ابتدا به خانواده‌ها و سپس به مربیان مربوطه داده شود.
- ۲) برگزاری کلاس‌های کارگاهی بمنظور آموزش و تقویت انواع هوش خصوصاً هوش فرهنگی بعنوان مؤثرترین نوع هوش در زندگی در دستور کار قرار گیرد.
- ۳) خوشبختانه طبق تحقیقات صورت گرفته در زمینه هوش فرهنگی، می‌توان برخلاف بهره هوشی، آن را رشد و توسعه داد. براین اساس، می‌توان با سازماندهی و برگزاری انواع دوره‌های نظری و عملی در نهادهایی که به نحوی با مسائل آموزشی و تربیتی در ارتباطند، به افزایش سطح هوش دانش‌آموزان همت گمارد.

منابع

- احمدی، یعقوب. (۱۳۹۰). نگرش دینی و هوش فرهنگی (مورد مطالعه: شهر سنندج)، معرفت، شماره ۱۶۷، صص ۱۳۸-۱۲۳.
- امینی، فرزین؛ امیرحسین احمدی؛ منصور سهیلی و محمدصادق صفوت. (۱۳۹۳). بررسی هوش فرهنگی والدین بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع پنجم و ششم شهرستان استهبان. نخستین همایش ملی علوم تربیتی و روان‌شناسی، مرودشت، شرکت اندیشه‌سازان مبتکر جوان.
- بیانی، علی‌اصغر. (۱۳۹۶). امیدکار، انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی: واریسی یک مدل علی در دانشجویان غیرشاغل، مجله؛ پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، بهار ۱۳۹۶، شماره ۱۶ علمی- پژوهشی (۱۰ صفحه- از ۶۱ تا ۷۰).
- حمیدی، مهرزاد؛ اندام، رضا؛ فیضی، سمیرا. (۱۳۹۲). بررسی ابعاد هوش فرهنگی نیروهای داوطلب در ورزش، مدیریت ورزشی، شماره ۱۸، صص ۵-۲۰.
- شایسته، پرستو؛ محمدخانی، کامران؛ محمدداوودی، امیرحسین. (۱۳۹۲). نقش هوش فرهنگی در عملکرد کارکنان حوزه بین‌الملل بانک کشاورزی، مدیریت فرهنگی، شماره ۲۳، صص ۴۳-۶۰.
- ظهیری ناو، بیژن، رجبی، سوران. (۱۳۸۸). بررسی ارتباط گروهی از متغیرها با کاهش انگیزش تحصیلی دانشجویان رشته زبان و ادبیات فارسی، دو ماهنامه علمی- پژوهشی دانشگاه شاهد، سال ۱۶، شماره ۳۶، صص: ۸۰-۶۹.
- غفاری، مظفر؛ خانی، لطفعلی. (۱۳۹۲). ارتباط سرمایه اجتماعی و هوش فرهنگی با عملکرد تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، آبان، ۹۲۸.
- کاووسیان، جواد؛ فراهانی، محمدنقی؛ کدیور، پروین؛ هومن، عباس؛ شهرآزای، مهرناز؛ فرزاد، ولی‌اله. (۱۳۸۶). مطالعه عوامل مؤثر بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر دبیرستان‌های سراسر کشور در سال تحصیلی ۱۳۸۳-۸۴. نشریه: پژوهش‌های نوین روانشناختی (روانشناسی دانشگاه تبریز)؛ زمستان ۱۳۸۶، دوره ۲، شماره ۸: از صفحه ۸۱ تا صفحه ۱۰۴.

منابع خارجی

- Ang, S; VanDyne,L; Koh, C. (2012). Personality Correlates of the Four- factor model of cultural Intelligence. Paper presented at the 2004 Academy of Management meeting Symposium on Cultural Intelligence in the 21 st Century, New Orleans,LA.
- Asadollah. (2018). Multiple Intelligences, Motivations and Learning Experience Regarding Video-Assised Subjects in a Rural University International Journal of Instruction, v11n1p167-182 Jan 2018.
- Black, William R.Simon. Marsha D.(2014). International Journal of Educational Leadership Preparation. V9n2p153-172.
- Bong M, Skaalvil M.(2003). Academic Self-concept and self-efficacy: How different are they really?.Educ Psychol Rev.2003;15(1):1-40.
- Peterson B, (2010); Cultural intelligence: A gude to working with people from other cultures. Yurmouth, ME.Intercultural Press.
- Vansteenkiste M, Zhou M, Lens W, Soenens B(2015). Experiences of autonomy and control among Chinese learners: Vitalizing or immobilizing? J Educ Psychol.2005;97(3):468-473.